

[Начало](#) > ... > [Предприемане На Съдебни Действия](#) > [Къде И Как](#) > [Правото На Коя Страна Се Прилага?](#)
> Slovakia

Правото на коя страна се прилага?

Съдържание,
предоставено от

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Словакия

1 Източници на действащите норми

1.1 Национални правни норми

Основният национален източник на словашкото международно частно право е Закон № 97/1963 относно международното частно и процесуално право („Закон за международното частно право“), в който чрез стълкновителните норми в членове 3—31 се определя приложимото право в специфични правни области (правоспособност и дееспособност, действителност на правни действия, вещно право, договорно право, трудово право, наследствено право, семейно право). Законът за международното частно право се прилага само когато не е предвидено друго в пряко приложимото право на Европейския съюз или в международен договор, който е обвързващ за Република Словакия, или — по-точно казано — в нормативния акт за прилагането на такъв договор. Това означава, че при последващо позоваване на Закона за международното частно право трябва да се има предвид, че той се прилага само в отсъствието на акт на международното право или на правото на Съюза.

Словашкото право съдържа независими стълкновителни норми не само в Закона за международното частно право, но и в други нормативни актове, например:

- Закон № 513/1991 („Търговски кодекс“). Освен стълкновителната норма в член 22 от този закон, в дял III се съдържат специални разпоредби за задълженията в международната търговия, които трябва да се прилагат в допълнение към други разпоредби в дела по договори с чуждестранен елемент,
- Закон № 311/2001 („Трудов кодекс“), член 241а, параграф 7 (правото, приложимо при установяване дали работодателят е управляващият работодател, ако последният е подчинен на право, различно от това на държава членка),
- Закон № 8/2008 за застраховането, член 89 (приложимото право към застрахователни договори),
- Закон № 191/1950 за менителниците и чековете („Закон за менителниците и чековете“) — специални разпоредби по отношение на международното право за менителниците (член 91 и сл.) и чековете (член 69 и сл.).

1.2 Многостранни международни конвенции

а) Конвенции на ООН: Конвенция за събирането на издръжка в чужбина, 20.6.1956 г.; Виенска конвенция за консулските отношения, 24.4.1963 г.;

б) конвенции на Съвета на Европа: Европейска конвенция за обмен на правна информация между държави, 7.6.1968 г.; Допълнителен протокол към Европейската конвенция за обмен на правна информация между държави, 15.3.1978 г.; Европейска конвенция за признаване и изпълнение на решения за упражняване на родителски права и възстановяване упражняването на родителските права,

20.5.1980 г.;

в) конвенции на Хагската конференция по международно частно право: Конвенция за гражданския процес, 1.3.1954 г.; Конвенция относно събирането на доказателства в чужбина по граждански или търговски дела, 18.3.1970 г.; Конвенция за признаване на разводите и законната раздяла, 1.6.1970 г.; Конвенция относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка, 2.10.1973 г.; Конвенция за връчване в чужбина на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела, 15.11.1965 г.; Конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца, 25.10.1980 г.; Конвенция за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, 29.5.1993 г.; Конвенция за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични документи, 5.10.1961 г.; Конвенция за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата, 19.10.1996 г.; Конвенция за международен достъп до правосъдие, 25.10.1980 г.;

г) договори, обединяващи стълкновителни норми: Конвенция за приложимото право при пътнотранспортни произшествия, 4.5.1971 г.; Конвенция за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата, 19.10.1996 г.;

д) договори, обединяващи преките норми на материалното право: Конвенцията на ООН относно договорите за международна продажба на стоки, 11.4.1980 г.; Конвенция относно давността при международната продажба на стоки, Ню Йорк, 14 юни 1974 г., изменена с протокол от 11 април 1980 г.;

е) договори в областта на арбитража: Конвенция за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения, 10.6.1958 г.; Европейска конвенция за външнотърговски арбитраж, 21.4.1961 г.;

ж) международни транспортни договори: Конвенция за договора за международен автомобилен превоз на стоки, 19.5.1965 г.; Конвенция за международни железопътни превози, 9.5.1980 г., изменена с Протокола от 20.12.1990 г.;

з) други правно значими конвенции в областта на международното частно право: Промени в устава на Хагската конференция по международно частно право от 15 юли 1955 г., 30.6.2005 г.; Конвенция на UNIDROIT за откраднати или незаконно изнесени паметници на културата, 24.6.1995 г.; Гражданска конвенция за корупцията, 4.11.1999 г.; Споразумение за пренасянето на тленни останки, 26.10.1973 г.;

и) конвенции за правно сътрудничество, обвързващи за Словашката република: Конвенция за уреждане на инвестиционни спорове между държави и граждани на други държави, 18.2.1965 г.; Устав на Хагската конференция по международно частно право (в сила от 15 юли 1955 г., изменен на 1 януари 2007 г.), 31.10.1951 г.; Конвенция за изпълнението на чуждестранни арбитражни решения, 26.9.1927 г.; Протокол относно арбитражните уговорки, 24.9.1923 г.; Конвенция за решаване по арбитражен ред на гражданскоправните спорове, произтичащи от отношения на икономическото и научно-техническото сътрудничество, 26.5.1972 г.; Конвенция относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка, 15.4.1958 г.; Конвенция за правния статут, привилегиите и имунитетите на междуправителствените икономически организации, действащи в някои области на сътрудничество, 5.12.1980 г.;

й) договори за авторски права и индустриално право (примерно): Парижка конвенция за закрила на индустриалната собственост, 20.3.1883 г.; Бернска конвенция за защита на литературните и художествени произведения, 9.9.1886 г.

На уебсайта на Министерството на външните работи и европейските въпроси на Словакия са публикувани и други конвенции, които са обвързващи за Словашката република: www.mzv.sk.

1.3 Основни двустранни конвенции

1. Договор между Чехословашката социалистическа република и Унгарската народна република за правна помощ и уреждане на правните отношения по гражданскоправни, семейноправни и

наказателноправни въпроси, 28.3.1989 г.

2. Договор между Чехословашката социалистическа република и Полската народна република за правна помощ и уреждане на правните отношения по гражданскоправни, семейноправни, трудовоправни и наказателноправни въпроси, 21.12.1987 г.

3. Договор между Чехословашката социалистическа република и Съюза на светските социалистически републики за правна помощ и правни отношения по гражданскоправни, семейноправни и наказателноправни дела, 12.8.1982 г.

4. Договор между Чехословашката социалистическа република и Република Австрия за взаимни правни отношения по гражданскоправни въпроси, за документи и за правна информация с Окончателен протокол, 10.11.1961 г.

5. Договор между Словашката република и Чешката република за правна помощ, предоставяна от съдебните органи, и за уреждане на някои правни отношения по гражданскоправни и наказателноправни въпроси, 29.10.1992 г.

6. Договор между Чехословашката социалистическа република и Социалистическа федеративна република Югославия за уреждане на правни отношения по гражданскоправни, семейноправни и наказателноправни въпроси, 20.1.1964 г.

2 Прилагане на стълкновителни норми

2.1 Задължение на съдията да прилага служебно стълкновителните норми

Установяването на съответна правна норма и прилагането ѝ към конкретно правоотношение е в компетенциите на съдебния орган, който извършва това служебно, изхождайки от принципа *iura novit curia*. От гледна точка на приложимост на нормите, в словашкото право се прави разграничение между повелителни и диспозитивни стълкновителни норми. Повелителните стълкновителни норми са нормите, които трябва да се прилагат от съдията, независимо от желанието на страните или дали страните са се позовали на това право. Диспозитивните норми, които са типични за договорите в словашкото право, са правни норми, които може да бъдат заменени или изменени по споразумение между участващите страни.

2.2 Препращане

Съгласно стълкновителните норми на словашкото международно частно право препращането се счита за препращане към правната система на дадена държава като цяло, в това число нейните стълкновителни норми. В общата норма по Закона за международното частно право (раздел 35) се предвижда, че препращането може да се приеме, ако чрез него се постига разумно и справедливо уреждане на въпроса. Когато решава дали да приеме или отхвърли връщането (към собственото право) или последващо препращане (към правото на трета държава), съдът може да вземе предвид само фактически и правни фактори, които може да засегнат избора на приложимото право, но не и фактори, които може да засегнат действителното решаване на делото по същество. Според словашкото право препращането се приема по дела, отнасящи се до правното положение на субектите, семейното право и наследственото право. Що се отнася до делата по договори, препращането е приложимо само в строго ограничени случаи по изключение, а по дела с избор на право — то направо е изключено (член 9, параграф 2 от Закона за международното частно право). В Закона за мениелниците и чековете е предвидена специална разпоредба, в която се предвижда, че препращането трябва да бъде прието, без да е необходимо съдът да разглежда изискването за разумно и справедливо разрешаване (членове 69 и 91 от Закона за мениелниците и чековете).

2.3 Промяна на критерия за определяне на приложимото право (привръзка)

Словашкото право не съдържа никакви общи норми по отношение на последиците от промяната на критерия на привързване. Ако в словашката стълкновителна норма не е определен конкретният момент, в който трябва да бъде оценен критерият за привързване, словашките съдилища го определят въз основа на друг критерий за привързване или на съдебната практика. Обикновено приложимият момент

обаче е времето на възникване на юридическата ситуация или по-точно датата, на която е образувано производството, в зависимост от конкретните обстоятелства по делото.

Промяна в правното положение е обичайна за движимите вещи. Въпросът за промяната на критерия за приложимо право на основание на местоположението е уреден в член 6 от Закона за международното частно право, според който се прави разграничение между движими вещи като такива (по принцип) и движими вещи, превозвани по договор (превозвани вещи). В случай на движими вещи като такива приложимото право е правото по мястото на местонахождението на вещта по времето на настъпване на обстоятелството, обуславящо придобиването или прекратяването на правото. Според съдебната практика обаче е установено, че съдържанието на дадено материално право и последиците от него, ако е придобито съгласно друго право (т.е. транспониране на права, придобити в една държава, към еквивалентна категория в друга държава), трябва да се оценяват по правото на новото (настоящото) местонахождение на вещта.

Критерият за привързване в случаи на превозвана вещь (когато превозването на вещта все още трябва да е в ход) е правото по мястото, от което е изпратена вещта. Въпросът с промяната на критерия за привързване за движими вещи може да възникне също така във връзка с давността. Специално за тази цел в член 8 от Закона за международното частно право се посочва, че давността се урежда от правото по мястото, на което се е намирала вещта в началото на срока на погасителната давност. Все пак придобиващият въз основа на придобивна давност не е лишен от правото да се позове на правото на държавата, в която е текъл срокът на придобивната давност, ако от момента, когато вещта се е намирала в тази държава, са били изпълнени всички условия за давността съгласно правото на тази държава. Ако вещта последователно е била пренасяна на територията на повече от една държава, условията ще се преценяват или според правото по мястото, на което вещта се е намирала в началото на срока на погасителната давност, или от правото по мястото, на което вещта се е намирала непрекъснато през целия срок на погасителна давност.

2.4 Изключения от обичайното прилагане на стълкновителни норми

Повелителни норми на правото и съображението за обществен ред

Основната разлика между повелителните норми и съображението за обществен ред се състои в последиците от тях: повелителните норми имат офанзивно действие (независимо от съдържанието на чуждото право), докато съображението за обществен ред има дефанзивно действие (само когато прилагането на чуждото право би застрашило обявените интереси). Със съображението за обществен ред не се запазват всички повелителни норми на словашкото право, а само онези, които са считани за основни, принципни въпроси (като принципа за моногамия в брака).

Повелителни норми са норми на националното право, от които не се допуска отклоняване; те трябва да се прилагат във всички случаи, независимо от правото, по което дадено правоотношение трябва да се уреди въз основа на стълкновителните норми. Обикновено те са с публичноправен характер, но може да са също така от частноправно естество, ако техният предмет е защитата на конкретен съществен интерес. Съдът преценява дали дадена правна норма е повелителна норма. Тези норми не са ясно определени в правото; типични са за правото за защита на потребителя и някои области на трудовото право (например нормите относно здравословните и безопасни условия на труд, работното време и т.н.). В семейното право например нормите на Наказателния кодекс, уреждащи престъпленията срещу семейството и младите хора, са повелителни норми.

Съображението за обществен ред е посочено в член 36 от Закона за международното частно право, според който правна разпоредба на чужда държава не може да бъде приложена, ако последиците от нейното прилагане биха нарушили основите на социалната и държавната система на Словашката република и нейните закони, които трябва да се спазват безусловно, независимо от волята на страните. По-специално това са конституционните норми, в които е залегнало правото на справедлив процес и основните принципи за равенство пред закона и забрана на дискриминацията на основата на пол, раса, цвят на кожата, религия, националност и т.н. Според предмета и целта на Закона съображението за обществен ред следва да се прилага ограничено като при прилагането му съдът не може да преценява или оценява правната разпоредба на чуждата държава, а само последиците, които нейното прилагане би породило за обществения ред в Словашката република.

2.5 Доказване на чуждестранен закон

Словашката република е една от държавите, в която правната разпоредба се квалифицира като елемент на правото, а не като факт, който трябва да бъде доказван. Поради това съдебните органи служебно предприемат действия по установяване на това какви са правните разпоредби. Според член 53 от Закона за международното частно право, за да установи чуждо право, съдебният орган предприема всички необходими мерки, включително получаване на съдържанието на чуждото право, като използва свои собствени ресурси, като прави справки в общодостъпни източници, като задължава страните в производството да предоставят информация или като иска информация от Министерство на правосъдието (което трябва да отговаря на такива искания). Това означава, че съдиите може да използват така също собствените си знания за съдържанието на чуждото право, или да го установят с помощта на експерти в областта на международното частно право или страните в производството, или дори чрез справка в интернет. Ако съдържанието на чуждото право не може да бъде установено в рамките на разумен срок или ако съществуват сериозни пречки или е невъзможно да се установи съдържанието на чуждото право, тогава се прилага словашкото право. Ако възникнат съмнения при установяване на съдържанието на чуждото право, съдилищата може да се обърнат за съдействие към Министерството на правосъдието.

3 Стълкновителни норми

3.1 Договорни задължения и правни действия

Договорни задължения

В обхвата на Закона за международното частно право попадат само частноправни договори, т.е. граждански, търговски, семейни, трудови и други подобни договори с международен елемент. Що се отнася до имуществените отношения, в съответствие с принципа за автономията на волята на договарящите се страни в член 9 от Закона за международното частно право ясно се дава предимство на избора на право от самите договарящи се страни (в допълнение това дава възможност за избор на право и в областта на трудовоправните отношения). Изборът на право е ограничен само в случай на потребителски договори, които, ако избраното право не осигурява достатъчна степен на защита на правата на потребителите, се уреждат от правната система, която гарантира по-благоприятно третиране на потребителя (член 9, параграф 3 и член 10, параграф 4 от Закона за международното частно право). Ако не е направен избор на право, тогава приложимо законодателство е това на държавата, което гарантира разумно уреждане на договорите от този вид. В съответствие с принципа за разумно уреждане на отношенията в член 10, параграфи 2 и 3 от Закона за международното частно право са дадени примери кое право обикновено се прилага към конкретни видове договори: например договорите за покупко-продажба се уреждат от правото по мястото на седалището на продавача. Що се отнася до договорните задължения, Законът за международното частно право урежда и материалноправните последици от договорните отношения (член 12), давността и прихващането (член 13), както и условията за едностранни правни сделки (член 14), независимо дали се отнасят до неперсонифицирани образувания, или не (в такива случаи критерият за привързване е постоянният адрес на длъжника).

Договорните отношения в международното право за менителниците и чековете са специално уредени от Закона за менителниците и чековете (член 69 и сл. и член 91 и сл.).

Правни сделки

Въпросите, свързани със стълкновението на закони, касаещи действителността на правните сделки, последиците от нищожността и формата на правната сделка, са уредени в член 4 от Закона за международното частно право. Правото, приложимо към последиците от правната сделка, се прилага и към въпросите, свързани с нейната действителност и нищожност. Приложимото право се установява чрез съответните стълкновителни норми, определени за конкретния правен акт. Съществуват две изключения, когато действителността на правната сделка и последиците от нейната нищожност не се уреждат от същото право, което урежда последиците: а именно, когато правото предвижда друго или когато това е съществено важно за разумното уреждане на отношенията. Що се отнася до формата на правната сделка, достатъчно е правната сделка да бъде изпълнена според правото по мястото, където

се изпълнява или е била изпълнена. Поради това не е необходимо да се спазва формата на сделка, която се изисква по избраното право от посочения в договора съд, какъвто е случаят с нейната действителност. Тази субсидиарна стълкновителна норма обаче не може да се използва, ако според приложимото право, избрано от определения в договора съд, писмената форма на договора се предвижда като условие за неговата действителност.

3.2 Извъндоговорни задължения

Основната национална стълкновителна норма за извъндоговорни задължения е член 15 от Закона за международното частно право, според който исковите за вреди, претърпени в резултат на нарушаване на задължение, произтичащо от законодателен акт с общо приложение (непозволено увреждане), или в случаи, когато по правото се дължи обезщетение, независимо от неправомерността на действието (отговорност за резултата), се уреждат от правото по мястото, където е настъпила вредата, или по мястото, където е настъпило събитието, даващо право на обезщетение. Критериите за привързване, които са приложими към воденето на чужда работа без пълномощие (*negotiorum gestor*), неоснователно обогатяване и т.н., произтичат, *mutatis mutandis*, от член 15 и останалите разпоредби на Закона за международното частно право.

3.3 Правно положение на субекта и негови аспекти, свързани с гражданското състояние (име, местопребиваване, правоспособност и дееспособност)

Общите стълкновителни норми, т.е. определящите приложимото право за уреждане на правното положение на физическото лице, са изложени в член 3 от Закона за международното частно право, в който се посочва, че правоспособността и дееспособността на физическо лице се урежда от правото на държавата, на която лицето е гражданин. Ако правната сделка се осъществява в Словашката република от чуждестранен гражданин, който не е дееспособен съгласно законите на държавата, на която той или тя е гражданин, тогава е достатъчно той или тя да е дееспособен по отношение на тази сделка съгласно словашкото право. Не е задължително обаче въпросната правна сделка да се счита за действителна според правото на други държави, в това число държавата по произход на чуждестранния гражданин.

Според словашкото национално право способността физическото лице да бъде носител на права и задължения се създава с раждането (всяко заченато дете, ако бъде родено живо, също има тази способност), и завършва със смъртта (когато лицето бъде обявено за мъртво от съда). Пълна дееспособност се придобива на 18-годишна възраст или чрез брак (което е допустимо от 16-годишна възраст). Пълната дееспособност е предпоставка за процесуална дееспособност, въпреки че според правото процесуална дееспособност може да се предостави на страна, която в противен случай няма такава, като например непълнолетен родител в производство по осиновяване, когато той или тя навърши 16 години. Малолетни и непълнолетни лица са дееспособни само за сделки, които по своя характер са подходящи за интелектуалната и умствената зрялост, която съответства на тяхната възраст. В допълнение към възрастовото ограничение, за придобиване на пълна дееспособност дадено лице трябва да бъде така също със здрав разум. Само съдът може да лиши дадено лице от дееспособност или да я ограничи.

Специални национални стълкновителни норми за дееспособността се прилагат към способността за встъпване в брак (член 19 от Закона за международното частно право — вж. точка 3.5), да се съставя и отменя завещание (член 18 от Закона за международното частно право — вж. точка 3.7) и към процесуалната дееспособност на чуждестранни граждани (член 49 от Закона за международното частно право). Стълкновителните норми, които уреждат правното положение на юридическите лица съгласно словашкото право, се съдържат в член 22 от Търговския кодекс, според който правосубектността на юридическите лица се урежда от принципа на учредяване, като обхватът на правоспособността, която им е предоставена съгласно приложимото право, се предоставя също така съгласно словашкото право. Оценяването на способността на дадено лице да поема задължения по отношение на менителници или чекове е изложено в Закона за менителниците и чековете, в който се предвижда, че лицето е обвързано от правото на държавата, на която е гражданин.

Що се отнася до гражданското състояние, терминът „постоянен адрес“ не се използва в словашкото право като критерий за привързване и не отговаря на словашкия термин „постоянно местопребиваване“ (което се вписва в Регистъра на населението на Словашката република). Правото на лицето на име се

включва в правното положение по аналогия, като приложимото право е правото, което е приложимо към дееспособността и процесуалната дееспособност на даденото лице.

3.4 Установяване на произход, в т.ч. осиновяване

3.4.1 Установяване на произход

Според националното право майка на детето е жената, която го е родила. В случай на съмнения относно майчинството, съдът се произнася въз основа на установени факти, свързани с раждането. Бащинството се определя въз основа на три оборими предположения за бащинство, които са определени в Закон № 36/2005 за семейството (Закон за семейството): i) продължителността на брака; ii) декларация за признаване от родителите в Службата по вписванията; както и iii) момента на половото сношение между предполагаемия баща и майката на детето.

Законът за международното частно право съдържа стълкновителни норми за установяване (приемане или отхвърляне) на бащинството, свързани с момента на раждането на детето. Според член 23 от Закона за международното частно право приложимото право е правото на държавата, чието гражданство детето е придобило при раждането. Това право се прилага по-специално към определянето на това кой може да е субект на декларация за бащинство, в каква форма следва да се направи тази декларация и дали е възможно да се признае бащинство на заченото дете. Ако при раждането детето придобие повече от едно гражданство или не придобие никакво гражданство, тогава се прилага член 33 от Закона за международното частно право. Ако по този начин детето е придобило словашко гражданство, но е родено и живее в чужбина, тогава приложимото право е правото на държавата по обичайното местопребиваване на детето. Според член 23, параграф 3 от Закона за международното частно право, ако дете (независимо от гражданството) живее (т.е. има постоянно местопребиваване) в Словашката република към момента на определянето, бащинството може да се определи в съответствие със словашкото право, ако това е в интерес на детето. Тази разпоредба позволява алтернативно да се разгледа действителността на признаването съгласно правото на държавата, в която е признато бащинството, а не съгласно правото според гражданството на детето към момента на раждане. За да е валидно признаването на бащинство обаче, е достатъчно признаването да е в съответствие с правото на държавата, в която е извършено.

3.4.2 Осиновяване

Според Закона за семейството на Словакия осиновяването поражда отношение между осиновеното дете и осиновителя (и неговите или нейните роднини), което от правна гледна точка е идентично с това на биологично семейство. Само съдът може да се произнася по осиновяване въз основа на предложение от осиновител, който не е задължително да бъде словашки гражданин, но трябва да е вписан в удостоверението за осиновяване в съответствие със Закон № 305/2005 за социална закрила на децата и за социално попечителство. Може да се осиновяват само деца до 18-годишна възраст. Действащото законодателство дава възможност за съвместно осиновяване на дете само от брачни партньори (или от съпруг, който съжителства с единия от родителите на детето в брак, или от вдовец/вдовицата на родител или на осиновител). При изключителни обстоятелства дете може да бъде осиновено от едно лице. За осиновяването на малолетно или непълнолетно лице в чужбина е необходимо съгласието на Министерството на труда, социалните въпроси и семейството на Словакия или на държавен административен орган, определен от това министерство. Осиновяването може да бъде прекратено въз основа на решение на съда в рамките на шест месеца от влизането в действие на заповедта за осиновяване.

Според член 26 от Закона за международното частно право осиновяването се урежда от правото на държавата, на която е гражданин осиновителят. Ако осиновителите имат различно гражданство, приложимото право е правото на държавата по общото обичайно местопребиваване на съпрузите. Ако такова местопребиваване няма, осиновяването се урежда от правото, с което те имат най-тесни връзки. Словашкото право може да се приложи, когато чуждото право изобщо не допуска осиновяване или само при определени условия, които са извънредно строги, и осиновителят или поне един от осиновителите е живял през продължителен период от време в Словашката република (което според съдебната практика означава най-малко година). Според член 26а от Закона за международното частно право настаняването на детето за предосиновителни грижи (които според словашкото право предшестват осиновяването) се урежда от правото на държавата по обичайното местопребиваване на детето. Правото на държавата, на

която е гражданин осиновяваното дете, се прилага при оценяването на необходимостта да се изисква съгласието на детето за осиновяването или одобрението на други лица или институции (член 27 от Закона за международното частно право). Тази разпоредба се прилага също така в случаи, аналогични на осиновяване, като припознаване на незаконородено дете като законнородено (което не е признато според словашкото право).

3.5 Брак, извънбрачни двойки/фактическо съжителство, партньорства, развод, съдебна раздяла, задължения за издръжка

3.5.1 Брак

Според словашкото право брак може да сключат само мъж и жена със здрав разум; към момента на сключването на брака те не бива да имат друг брак. Законът забранява сключването на брак между възходящи и низходящи роднини и братя и сестри, както и на малолетни лица (съдът може по изключение да допусне брак на непълнолетно лице на възраст над 16 години). Това изискване за възраст може да се определи като повелителна норма в словашкото право. Според словашкото законодателство бракът се сключва въз основа на декларация за съгласие пред длъжностното лице по гражданското състояние или пред църковен орган.

Според Закона за международното частно право (членове 19 и 20) способността на дадено лице да сключи брак и условията за действителност на брака се уреждат от правото на държавата, на която лицето е гражданин. Приложимото право към формата на сключване на брака е правото по мястото на сключване. За разлика от общите стълкновителни норми (членове 3 и 4 от Закона за международното частно право), субсидиарното използване на словашкото право се изключва. Що се отнася до оценяване на формата на сключване на брака, тъй като приложимото право е правото по мястото, където бракът се сключва, това е правото, което трябва да се използва при разглеждането на въпроси като например начинът, по който лицето изразява съгласие за сключването на брака, броят на свидетелите, компетентният орган за сключването на брак, възможността за сключването на брак чрез пълномощник и т.н. Този критерий не се прилага в случай на сключване на брак пред консулско длъжностно лице. Сключването на брак от словашки граждани в чужбина пред орган, различен от упълномощен за тази цел словашки орган, изрично е уредено от член 20а от Закона за международното частно право, в който се предвижда, че такъв брак е действителен в Словашката република, ако е действителен в държавата, пред чийто орган е сключен бракът, и ако няма пречки за сключването на брака съгласно словашкото материално право.

3.5.2 Извънбрачни двойки/фактическо съжителство и партньорства

В словашкото право не се съдържат никакви разпоредби относно партньорства, различни от брак. В правната теория се приема съществуването на съжителство на мъж и жена, т.е. мъж и жена, които не са сключили брак, но създават житейско партньорство. Това обаче е фактически съюз без правно значение. Аналогично в словашкото право не се признават (регистрирани) партньорства между лица от един и същ пол или законна раздяла.

3.5.3 Развод и съдебна раздяла

Според националното материално право развод означава прекратяване от съда на брак между живи съпрузи. В случай на развод между родителите на малолетно или непълнолетно лице, съдът трябва да се произнесе също така по упражняването на техните родителски права и задължения. Словашкото законодателство предвижда също така редуване при упражняване на родителските права.

В член 22 от Закона за международното частно право са определени стълкновителни норми за прекратяване на брачно съжителство чрез развод, чрез обявяване на брака за недействителен или чрез определяне на брака за изобщо неключан. Затова той се прилага най-вече за стълкновителните норми при прекратяване на брака между живи съпрузи. Прекратяването на брака чрез развод се урежда от правото на държавата, на която са граждани съпрузите към момента на образуването на производството. Както в случая с личните и имуществените отношения между съпрузите, приложимият критерий е тяхното гражданство към определен момент от времето, а именно моментът на образуване на бракоразводното дело (следователно тяхното първоначално гражданство или евентуална промяна на гражданството не е от значение). Ако към момента на образуване на бракоразводното дело съпрузите

нямат еднакво гражданство, държавата по гражданството не може да се приложи като критерий и се прилага словашкото право. Ако приложимото (чуждо) право не допуска прекратяване на брака чрез развод или го допуска само при извънредно строги условия, но съпрузите — или поне един от тях — са живели в Словашката република през продължителен период от време, тогава може да се приложи словашкото право. Тъй като от тази възможност може да се възползват само лица, които имат съответната връзка със Словашката република, съдебната практика е установила, че такива лица трябва да са пребивавали в Словашката република най-малко една година.

Що се отнася до правото на държавата, на която са граждани съпрузите, критериите на привързване, определени в член 22, параграф 3 от Закона за международното частно право, за определяне на действителността на брака и дали бракът съществува, или не, противоречат на член 19 и член 20 от Закона за международното частно право, които уреждат способността за сключване на брак, действителността на брака и формата на брака. Според установеното в съдебната практика член 19 и член 20 от Закона за международното частно право се прилагат, ако възможността за сключване на брак (от гледна точка на способност и форма) се оценява преди той да бъде сключен, докато член 22, параграф 3 от Закона за международното частно право се прилага, ако действителността на брака се оценява със задна дата или ако оценяването се отнася до това дали бракът съществува. Аналогично съдебната практика е установила, че по смисъла на член 22, параграф 3 от Закона за международното частно право приложимото право е правото на държавата, на която са били граждани съпрузите към момента, в който е трябвало да бъде сключен бракът.

3.5.4 Задължения за издръжка

В словашкото право се признават шест основни вида задължения за издръжка: задължение на родителите за издръжка на децата (считано за най-важното), задължение на децата за издръжка на родителите, задължение за издръжка между други роднини, задължение за издръжка между съпрузи, участие в издръжката на разведен съпруг и участие в издръжката и възстановяване на някои разходи на неомъжена майка. Стълкновителните норми, които се съдържат в член 24а от Закона за международното частно право изрично се отнасят само до задълженията за издръжка на родителите към децата и обхващат всички видове на това задължение за издръжка, различни от вземанията на майката на дете срещу неговия баща (право според гражданството на майката, член 25 от Закона за международното частно право), независимо дали бенефициерът е пълнолетно или малолетно/непълнолетно лице. Тези отношения се уреждат от правото на държавата по постоянен адрес или обичайното местопребиваване на бенефициера в случай на малолетно или непълнолетно лице. В повечето случаи словашките съдилища решават в съответствие с правото на държавата, в която е заведено делото. Останалите задължения за издръжка (например задължения за издръжка между съпрузи) се уреждат от правото на държавата по постоянен адрес на бенефициера на издръжката.

Критерият на привързване по обичайното местопребиваване на детето е основният критерий за привързване, който се прилага към отношенията между родители и деца. Само в изключителни случаи съдът взема предвид и правото на всяка друга държава, с която случаят има съществена връзка.

3.6 Режи́ми на имуществени отношения

Стълкновителните норми в член 21 от Закона за международното частно право за имуществените отношения между съпрузи определят гражданството на съпрузите като критерий за привързване. Този критерий за привързване обаче може да се прилага последователно само ако съпрузите са граждани на една и съща държава. В други случаи приложимото право е словашкото право. Законът за международното частно право не урежда случаи, в които е налице промяна на критерия за привързване (промяна в общото гражданство на съпрузите). В съдебната практика е установено обаче, че приложимото право се определя по времето на настъпване на правно значимото събитие. С член 21, параграф 2 от Закона за международното частно право се изключва потенциално стълкновение, като се посочва, че всички сключени споразумения, касаещи имуществените отношения между съпрузи (например споразумения за намаляване на имуществената общност, брачни договори и т.н.), следва да се оценяват по правото, приложимо към режима на имуществени отношения между съпрузите към момента на сключване на споразумението. Тази стълкновителна норма може да се прилага само във връзка с друга стълкновителна норма, но не и самостоятелно.

В словашкото материално право е определен специален режим на имуществени отношения между

съпрузите: съпругеска имуществена общност, който се създава при сключването на брака и приключва при прекратяването на брака. С решение на съда обхватът на имуществената общност може впоследствие да бъде намален или увеличен въз основа на взаимно споразумение между съпрузите или изменен по друг начин (включително прекратяване или възстановяване) . В словашкото право не съществуват предбрачни договори.

3.7 Завещания и наследяване

Според стълкновителната норма наследството се основава на един критерий за привързване: според общата стълкновителна норма в Закона за международното частно право правните наследствени отношения се уреждат от правото на държавата, на която завещателят е бил гражданин към момента на неговата или нейната смърт (раздел 17). Това е единственият критерий на привързване за цялото наследство, като не се прави разлика дали става дума за материално или нематериално имущество. Ако към момента на смъртта си завещателят е бил гражданин на две или повече държави или е бил без гражданство, приложимото гражданство се определя по член 33 от Закона за международното частно право.

Що се отнася до способността за съставяне или отмяна на завещание и последиците от пороци на завещанието и от пороци при изразяване на волята, приложимото гражданство е гражданството на завещателя към момента, в който той изрази своето намерение. Това означава, че ако има промяна на гражданството, след като тези намерения са били изразени, действителността на завещанието или действителността на неговата отмяна не се засяга. Следователно член 18 от Закона за международното частно право е специална норма по отношение на член 3, параграф 2 от Закона за международното частно право, която гласи, че ако чуждестранен гражданин извърши правна сделка в Словашката република, достатъчно е той да е способен за това съгласно словашкото право. Правото, определено от държавата, на която лицето е гражданин към момента на изразяване на волята, е приложимо също така за определянето на допустимите начини за разпореждане с имущество в случай на смърт. Формата на завещанието и отмяната на завещание се уреждат от правото на държавата, на която е бил гражданин завещателят, когато е съставено завещанието. Достатъчно е обаче завещанието да изпълнява условията на правото на държавата, в която е съставено (член 18). Тази допълнителна стълкновителна норма се прилага, когато завещателят не е спазил формата на завещанието, изисквана от държавата, на която той е бил гражданин към момента на съставяне на завещанието. Това означава, че ако завещателят не отговаря на условията за формата на завещанието, предвидени от правото на държавата, на която той бил гражданин към момента на съставяне на завещанието, но отговаря на условията, определени от правото по мястото, където е било съставено завещанието, тогава завещанието се счита за валидно.

Съгласно словашкото материално право имущество може да се наследява по закон, въз основа на завещание или и на двете основания. Правото предвижда четири степени наследници по ред на наследствените права, като тези от по-горната степен изключват тези от следващите. Първата група включва децата и съпруга на завещателя; следващите групи включват други роднини и всички, които са живели с починалия в общо домакинство в продължение на поне една година преди неговата или нейната смърт и които поради тази причина са се грижили за общото домакинство или за били зависими от починалия за получаването на издръжка. Що се отнася до наследяването въз основа на завещание, законът позволява завещанията да бъдат изготвени при спазване на неговите разпоредби или в писмена форма, или чрез нотариален акт. Минималната възраст за изготвянето на завещание е 15 години. Има ограничения по отношение на свободата на разпореждане с имуществото чрез завещание, които предвиждат, че низходящите малолетни и непълнолетни лица трябва да получат най-малко размера на техния дял по закон, а пълнолетните низходящи трябва да получат най-малко половината от техния дял по закон. В словашкото право се допуска отказ от наследство (само в неговата цялост, както за активите, така и за пасивите), неспособност за наследяване (както е определено по закон), лишаване от наследство на низходящи (въз основа на документ за лишаване от наследство, съставен от починалия) и наследяване от държавата (при което ако няма наследници, наследственото имущество се прехвърля на държавата), но не се признават съвместни завещания, договори за наследство или дарения с оглед на смърт.

3.8 Недвижимо имущество

Според словашкото право недвижимите вещи се определят като земя или сгради, свързани към земята

със солидни основи (член 119 от Гражданския кодекс).

Според Закона за международното частно право общият критерий за привързване за вещни права върху недвижимата вещ е правото по мястото, където вещта се намира (член 5 от Закона за международното частно право, който е приложим също така към движими вещи, ако не попадат в обхвата на член 6 и член 8 — вж. 2.3.). Член 7 от Закона за международното частно право обаче има предимство пред тази норма, като в него се предвижда, че се вземат предвид записите в публичните регистри за учредяване, изменение или прекратяване на вещни права върху вещи, намиращи се в държава, различна от държавата, чието право урежда правното основание за учредяването, изменението или прекратяването на вещните права върху въпросната вещ. В такива случаи приложимото законодателство е законодателството, уреждащо записите в публичните регистри, които са в сила по мястото, на което се намира вещта.

Според действащото словашко право терминът „публични регистри“ се свързва с Поземления и сграден регистър (кадастър) (Закон № 162/1995 за Поземления и сграден регистър), но в миналото имотните регистри са включвали поземлен регистър, железопътен регистър, минен регистър и регистър на водните пътища.

3.9 Несъстоятелност

Производствата по несъстоятелност с чуждестранен елемент, включващи държави — членки на Европейския съюз, или държавите от Европейското икономическо пространство, се уреждат по Закон № 7/2005 относно несъстоятелността и преструктурирането („Кодекс за несъстоятелността“), освен ако в Регламент (ЕО) № 1346/2000 е предвидено друго. Според Кодекса за несъстоятелността, ако Словашката република не е обвързана от международен договор, уреждащ удовлетворяването на кредиторите на даден длъжник, който е фалирал, прилага се принципът за реципрочност за признаването на чуждестранни съдебни решения по производства съгласно Кодекса за несъстоятелността. Несъстоятелност, обявена от словашки съд, се отнася така също до активи, намиращи се в рамките на територията на чужда държава, ако законите на въпросната чужда държава допускат това.

Законът за международното частно право съдържа стълкновителни норми, които се прилагат *mutatis mutandis* по въпроси на несъстоятелността, а именно член 5 (критерият за привързване е мястото, на което се намира движимата или недвижимата вещ), член 7 (критерият за привързване за вписване в публични регистри е мястото, на което се намира вещта) и разпоредбите, уреждащи задълженията (член 9 и сл.).

Последна актуализация: 06/05/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.